

GRANIE (47) *sb n*

a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie), e pochylone.

sg *N* granié (13); -é (1), -(e) (12). ◇ *G* graniã (13); -ã (12), -(a) (1). ◇ *D* graniu (2). ◇ *A* granié (6); -é (1), -(e) (5). ◇ *I* graniém (5) *Mącz*, *ModrzBaz*, *KochSob*, *WitosłLut* (2), *granim* (4) *StryjKron* (2), *Calep* (2); -ém (1), -(e)m (4). ◇ *L* graniu (3). ◇ *pl* *A* graniã (1).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVIII w.*

1. *Bawienie się; zabawa; ludus Mącz, Cn; lusio Mącz; lusus Cn* (25) : *BierEz* M4v; *Mącz* 198d; ktoby naywięcey czãłu trãwić zwykł/ graniem [*ludendo*]/ bieśiadowaniem/ niewiem coby Potym zacnego ná vrzędzie będąc [prãwić] mógł. *ModrzBaz* [41]; *SkarŻyw* 388; *Calep* 616a.

W przeni (1) : A toć iest kochanie mądrości Bożey y granie iey. *BibRadz* I 336a *marg.*

a. *O grach towarzyskich, przewaźnie o pieniądze* (9) : z czego złe vczynki rosta: iako iest piiánstwo/ chodzenie z broniã/ z ruśncami [!]/ śiadanie w kãrczmãch/ granie *GórnRozm* C2.

Wyrażenia: »granie kart, w karty« (4 : 4): Chciałby I. M. kładz Biłkup/ áby miałto grãnia kart/ wynalazł kãzdy z W. M. grę rozumną *GórnDworz* C3; *LatHar* 118.

»granie kostek, w kostki« = *talarius ludus Mącz* [*szyk 3 : 1*] (3 : 1): Abowiem Claudius Cefarz o graniu kostek xięgi wydał *KwiatKsięż* P4, P3v; *Mącz* 439a; *Aleatorium* — Miecze do graniã wkołtky. *Calep* 51a.

»granie o pieniądze« (2): Grãnia o pieniądze v nich niemãłz/ ktoreby takie náleżiono/ karzą ie wftãwionã winã. *BielKron* 259v; *LatHar* 118.

»szachow granie« (4): A nie tak warcabow albo fzachow granie/ abowiem zamyka wfobie iakoby iakã bitwe/ y nieprzyacielskie ścieranie á potykanie *KwiatKsięż* P3v.

»warcabow granie« (1): *KwiatKsięż* P3v *cf* »szachow granie«.

b. *O ćwiczeniach cielesnych, sportowych* (8) : Inter pueros sit honesta certatio, Miedzi dziećmi ma być poczciwe spieranie y granie bez którey łzkody. *Mącz* 49d; *Diludia* — Przełtanie od graniã. *Calep* 325a.

Zwrot: »granie grać« (1): granie rozmãgite grać/ kregle y infze gry/ przy ktorich trzeba biegać. *FalZioł* V 65.

Wyrażenia: »w kule granie« (1): *Sphaeromachia* – wkulie albo wpiłe granię. *Calep* 998a.

»granie piły, w piłę« = *sph(a)eromaphia Mącz, Calep; ludus pilae, pilae lusoriae certamen Mącz* [*szyk 4 : 1*] (4 : 1): Albo przy graniu piły/ gdy by ieden drugiego gonił/ á w wćiekaniu nogę złamał y vmãrł. *GroicPorz* mmv; *Mącz* 198d, 408a; *ModrzBaz* 11; *Calep* 998a.

c. *Przedstawianie jakiegoś widowiska* (2) : Proscenium, Przedyãcie/ to yełt plãc ná ktorym sprowce comediey/ ku graniu przirządzãyã. *Mącz*, 371b; *Amphitheatrum* – Okrãgli dom wrzimian do graniã. *Calep* 64a.

2. *Wydobywanie tonów, melodii z instrumentów muzycznych* (19) : *Accino*, Stroyę ku graniu. *Mącz* 33d; *Personat domus cantu tibiãrum*, Włziłtek dóm grzmi/ drży/od rozmãyitych pyłzczeł y grãnia. *Mącz* 402c; *GórnDworz* P4; á gdyście chcieli táncowãć/ żaden zwas nietylko wedle grãnia łkãkãć [*ad numerum saltare*]/ ále y z mieyfcã fię podnieś niemogł *ModrzBaz* 52v; *SkarŻyw* 497; *WisznTr* 34; *Niedbam* áby żimné łkãły/ Po mym graniu táncowãły *KochPieś* 33; *KochSob* 57, 62; *PudłFr* 39;

KochWr 38; Y Ktoż háyno ná brzegách Strymonowey wody Ták piękne íwym żáłośnym gráníem ímući brody? *WitosłLut* A4v; Y tám [Orfeusz] íwym wdzięcznym gráníem iuż był fercá zminił Nie vbłágányim Bogom *WitosłLut* A4v.

granie przed kim (1): Chrístus tę íprawę kazał czynić ná przypominánie íwoie: toć nie ná przemíenienie/ ábo pod/ ábo przy/ ábo w chleb y wino ciáła íwego y krwi zámykánie/ [...] áni ná nołżenie po vlicách y gráníe przed nim iáko przed niedźwíedziem etc. *CzechRozm* 264v.

granie na czym (5): Iako íełt vmieiętność hawtowania kółztownych rzeczy [...] / ípiewanie/ y na wízelkich przíprawach granie: lutnie/ gęfli/ organ. *FalZiół* V 51v; *GliczKsiqż* H2; *StryjKron* 59, 427; tęń powíeda ták iż dobrego gránia na lutni/ lutnia lámá przyczyná íełt/ á nie tęń míłtrż co ítrony łekce. *GórnRozm* L2v.

W charakterystycznych połączeniach: granie trąb, na gęślach, na lutni (3), *na przíprawach; granie wdzięczne; grania nasłuchać się; od grania grzmieć; ku graniu stroić; granie usłyszec; graniem budzić, cieszyć, smucić, zwabiać.*

Szereg: »śpiewanie, granie« (1): zázwdy rotámi wkoło íełbie tńeczníkow y rozmáitych muzykow wodziłá/ ktorzy iá ípiewánim/ gránim ná dudach/ multńnkach [...] cieszyli *StryjKron* 427.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Praeludium, Pierwíze przegrńnie álbo przebieżenie przed práwym gráníem. *Mqcz* 199a; Praeludium – Riczwereck przed głównim granim, igragzka. *Calep* 835a, 858a.

Synonimy: 1. wesele, zabawa; 2. gędzienie, gędzba, piskanie, tyrlikanie.

Cf **GRA, GRAĆ, IGRANIE**